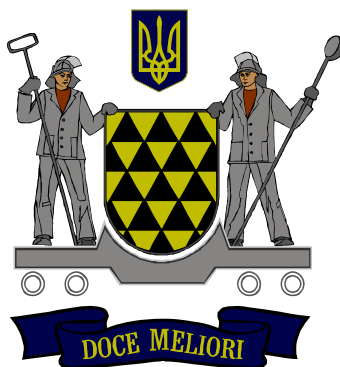

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА МЕТАЛУРГІЙНА АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ**

ВЧЕНІ ЗАПИСКИ

КАФЕДРИ ДОКУМЕНТОЗНАВСТВА ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

**Збірник наукових праць
Випуск 3**

Дніпро НМетАУ 2021

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНА МЕТАЛУРГІЙНА
АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ

ВЧЕНІ ЗАПИСКИ

**КАФЕДРИ
ДОКУМЕНТОЗНАВСТВА
ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ**

Збірник наукових праць

Випуск 3

Затверджено Вченою Радою НМетАУ
Протокол № 5 від 28.04.2021

Дніпро НМетАУ 2021

*Затверджено Вченою радою Національної Металургійної академії України:
протокол № 5 від 28.04.2021.*

В 90 Вчені записки кафедри документознавства та інформаційної діяльності (КДІД) НМетАУ: зб. наук. праць. Вип. 3 / ред. кол.: О. В. Михайлюк (голова ред. кол.) та ін. – Д.: НМетАУ, 2021. – 180 с.

Досліджено питання документознавства, інформаційної діяльності та керування персоналом підприємства в історико-культурному та соціально-комунікативному контекстах, вивчено роботу архівних, бібліотечних, інформаційних тощо установ. Збірник побудовано на матеріалах роботи кафедр гуманітарного факультету НМетАУ.

Для документознавців-фахівців, викладачів вищих, середніх спеціальних навчальних закладів, аспірантів та студентів-документознавців.

Редакційна колегія:

д-р іст. наук, проф. **О. В. Михайлюк**

(голова редакційної колегії),

канд. тех. наук **О. В. Іващенко**

канд. філол. наук, доц. **К. А. Прокоф'єва**

(заступник голови редакційної колегії, відповідальний секретар),

канд. пед. наук **О. М. Решетілова,**

Рецензенти:

д-р іст. наук, проф. **Є. І. Бородін**

(перший заступник директора

ДРІДУ НАДУ при Президентові України),

д-р філос. н., доц. **О. Є. Висоцька**

(завідувач кафедри філософії

КЗВО «Дніпровська академія неперервної освіти» ДОР)

ЗМІСТ

СТАТТІ

- О. П. Лучанінова**
ЧЕТВЕРТИЙ ВИМІР ОСВІТНЬО-ВИХОВНИХ ПАРАДИГМ ВИЩОЇ
ОСВІТИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ВИКЛИКІВ6
- Н. Г. Мосюкова**
ПОЛЬСЬКА НАЦІОНАЛЬНА МЕНШИНА КАТЕРИНОСЛАВА
(ДНІПРОПЕТРОВСЬКА) В КОНТЕКСТІ ПОЛІТИКИ КОРЕНІЗАЦІЇ11
- О. М. Решетілова, А. В. Трофимчук**
ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ПАБЛІК РИЛЕЙШІЗ
В ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОМУ ПРОСТОРИ19
- К. А. Прокоф'єва**
СИСТЕМНИЙ АНАЛІЗ ТВОРЧОСТІ О.М. ОСТРОВСЬКОГО-
ДРАМАТУРГА У КОНТЕКСТІ ОПАНУВАННЯ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ
ДИСЦИПЛІН СТУДЕНТАМИ ФАХУ 029 «ІНФОРМАЦІЙНА,
БІБЛІОТЕЧНА ТА АРХІВНА СПРАВА»
(бакалаврський та магістерський рівні)25
- О. М. Решетілова, О. В. Мішина**
ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ФОРМ
БІБЛІОТЕЧНИХ ПОСЛУГ35
- К. А. Прокоф'єва, Т. Е. Галушко**
ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДЖЕРЕЛЬНОЇ БАЗИ З ІСТОРИЧНОЇ
МЕТРОЛОГІЇ НА ТЛІ ПИТАНЬ СУЧАСНОГО
ДОКУМЕНТОЗНАВСТВА43
- О. М. Решетілова, І. М. Білецька**
ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ ІНФОРМАЦІЇ ЯК СКЛАДОВА ІНФОРМАЦІЙНОЇ
БЕЗПЕКИ48
- А. В. Савич**
ФОРМИРОВАНИЕ И РАЗВИТИЕ ГУМАНИТАРНЫХ КОМПЕТЕНЦИЙ
СТУДЕНТОВ ТЕХНИЧЕСКОГО ВУЗА56
- Г. А. Коцюбовська**
ПРИЄДНУВАЛЬНА ФУНКЦІЯ СПОЛУЧНИКА *АЛЕ*61
- А. М. Жорняк**
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ІНТЕГРАЦІЇ ЛЮДЕЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ
У СУСПІЛЬСТВО66

- междисциплинарность в образовании;
- усиление подготовки инженеров в правовой, языковой, экологической, экономической, эргономической областях.

А это возможно путем внедрения следующих решений:

- 1) расширение перечня гуманитарных дисциплин, углубления их содержания для получения системного знания;
- 2) выявление социальной обусловленности естественнонаучных и технических знаний, осознание их мировоззренческих функций;
- 3) процесс, ориентированный на формирование и развитие социокультурной личности обучаемого;
- 4) создание гуманитарной среды, создающей условия для самореализации, самоопределения личности студента.

Библиография

1. Беокина Р.М. Воспоминания о будущей школе: [Текст] / Р.М. Беокина, В.Э. Чудоновский. – М., 1992.
2. Кугель С.А. Молодые инженеры: [Текст] / С.А. Кугель. – М., 1971.
3. Мудрык А.В. Социализация человека: [Текст] / А.В. Мудрык. – М., 2004.
4. Орешников И.М. Что такое гуманитарная культура: [Текст] / И.М. Орешников. – Саранск, 1992.
5. Харчев А.Т. Социология воспитания о некоторых актуальных проблемах воспитания личности: [Текст] / А.Т. Харчев. – М., 1990.

УДК 811.161.2:81+42

Г. А.Коцюбовська

(Дніпро)

ПРИЄДНУВАЛЬНА ФУНКЦІЯ СПОЛУЧНИКА АЛЕ

*Аналізуються текстові конструкції з приєднуванням як особливим типом семантико-синтаксичного зв'язку, розглядається безпосередній зв'язок смислових функції приєднуваної одиниці з таким формальним показником, як сполучник **але**.*

Ключові слова: приєднування, текстовий зв'язок, приєднувальні конструкції, формальні показники зв'язку, сполучники.

*Text constructions with joining as a special type of semantic-syntactic connection are analyzed, the direct connection of semantic functions of the joined unit with such a formal indicator as the conjunction **ale** is considered.*

Keywords: connection, text connection, connecting constructions, formal communication indicators, connectors.

Проблема вивчення текстових зв'язків є однією з актуальних проблем сучасної лінгвістики. Серед текстових зв'язків мовознавці виділяють приєднувальний, який є «...інтонаційним змістовим різновидом корелятивного зв'язку» [5, с.379] або виявляється поруч з ланцюговим та паралельним синтаксичними зв'язками [4, с.151]. Приєднування, на думку авторів енциклопедії, є різновидом синтаксичного зв'язку або співвідношенням двох синтаксичних одиниць на основі семантико-граматичної незалежності однієї з них (опорного речення) та смислового і граматичного тяжіння до неї іншої (приєднувальної конструкції) [6, с.522]. Приєднування тлумачать «...як особливий тип семантико-синтаксичного зв'язку» [2, с.263], використовуваний при парцеляції кінцевих компонентів, які передають доповнення до основного повідомлення після його висловлення, в синтаксичній одиниці вищого порядку – дискурсивному висловленні.

Питання приєднування і побудов з ним є одним з аспектів загальної лінгвістичної проблеми – системного аналізу синтаксичних одиниць з погляду структури та семантики. Сьогодні приєднування розглядається як один з типів логіко-граматичних відношень [7, с.4], семантико-синтаксичний зв'язок, що реалізує логіко-сміслові відношення додавання, є одним з видів міжфразового зв'язку [3, с.13-14], граматична категорія з власним граматичним значенням (додане повідомлення) і граматичною формою (спеціальні сполучники, сполучникові поєднання та інші формальні засоби) [1, с.5].

Сміслові функції приєднаних одиниць безпосередньо пов'язані з формальними показниками зв'язку, для яких найближчою є роль службових слів. «Приєднувальний зв'язок буває сполучниковим і безсполучниковим; засобами зв'язку служать сурядні й підрядні сполучники з приєднувальним значенням, вставні слова, а також особливі приєднувальні сполучники і сполучні слова [та й, ще й, а також, до того ж, хіба (що), зокрема, особливо, причому, передусім і т. ін.] та інтонація» [6, с.522]. Вони виражають у тексті або тільки значення приєднування, або нашаровуються на інші значення і таким чином засвідчують існування вторинного смислу і зв'язку, виступають структурним атрибутом приєднування і виразниками специфіки конструкцій

з ним, вказують на синсемантичність доданої одиниці та її синтаксичну позицію, реалізують текстоорганізаційні функції.

Значну групу приєднувальних конструкцій становлять побудови зі сполучником *але*, основне значення яких є протиставленням стосовно основної частини, але в значно посиленому, акцентованому варіанті: *Спочатку Ляля була викликалась йти сама. Але товариші одностайно заперечили проти цього* (О. Гончар). Протиставне значення може стосуватися як усього попереднього повідомлення, так і окремих його елементів: *Двері були наглухо забиті. Але під дружним двобічним натиском не витримали і затріщали* (О. Гончар).

Сполучник *але* також може варіювати свої значення. Одним із смислових навантажень другого компонента є функція додавання нових деталей, повідомлень, яка поєднується з відтінком протиставлення: *Один із солдатиків зовсім схожий на вчорашнього потерпілого: до чорноти засмагльований, чорнобривий, весь мініатюрний. Але це інший* (О. Гончар).

Додаткова інформація може давати характеристики осіб, вказувати на певні обставини, за яких відбувається дія попереднього повідомлення: *Справді цивільні... Але всі озброєні* (О. Гончар); *Звідти вони й до нас залітають, чайки-реготухи... Але рідко-рідко...* (О. Гончар) або виражати уточнення: *Повний диск! Золотом набитий! Але не продаю – задарма віддаю!* (О. Гончар). Найбільш яскраво конкретизація виражається в тих випадках, коли в основному висловленні є той лексичний елемент, якого стосується доданий: *Ти – перша моя справжня любов. Але не єдина* (В. Дрозд). Досить типовим для приєднаних одиниць із значенням додаткового зауваження, доповнення або конкретизації базового компонента, є вживання підсилювальної модальної частки *й*: *Працювати ці руки справді уміли. Але й ляпаси теж уміли давати* (В. Дрозд). У тексті конструкції з цим засобом і часткою *й* нагадують вживання парного сполучника *не тільки ... але й*, коли відбувається виділення другої частини побудови.

Але в приєднувальних конструкціях приєднує компоненти з функцією пояснення, коментування змісту основного висловлення: *Звичайно, є справжні. Але справжні більшу частину життя витрачають на те, щоб переборювати тупість, примітивні смаки, набридлі штампи...* (О. Гончар). Часто на таке призначення вказує наявний у приєднуваному компоненті

повторюваний лексичний елемент основного, який допомагає чітко окреслити коментовану ознаку, обставину, дію чи явище: *Руки мої й далі тремтіли. Але тремтіли вже не від хвилювання, а від гніву* (Ю. Мушкетик); *Вони цілий світ. Але світ неоднаковий* (Ю. Мушкетик).

У приєднуваній одиниці повтори такого типу іноді мають дещо інше смислове навантаження. За допомогою **але** тоді приєднується додаткове зауваження із значенням утвердження, підкреслення одиничної повторюваної лексеми: *Землі теж болить, коли родить, – подумав Чорт. – Навіть уявити ту муку важко. Але ж родить...* (В. Дрозд). Таким чином, приєднуваний компонент посилює виразність, переконливість сказаного попереду. Підкресленню, акцентуації висловленого додаткового змісту сприяє наявність частки **саме**: *Мати благала: «Кинь те кіно, бо й тебе сплять!» Але саме тоді Ярослава сповнена була рішучості більшої, ніж будь-коли...* (О. Гончар).

Приєднувані одиниці з **але** можуть виражати оцінку щодо основної частини або ставлення мовця до висловленої попереду думки: *Командир батько своїм бійцям і мусить їх жаліти. Але те, що їхню роботу ви хочете перевалити на свої плечі, – це вже погано* (О. Гончар). **Але** може вживатися для поєднання елементів тексту в приєднувальну конструкцію в тих випадках, коли залежна частина має вказівку на причину: *Холод котився в хату. Але не від холоду трясло Степана* (В. Дрозд). У такому поєднанні між одиницями нейтралізуються відношення протиставності.

Сполучником **але** приєднуються риторичні питальні одиниці: *Закладаймо! Але де ж закладати?* (О. Гончар). Вони можуть виражати модальність і мати значення актуалізації уваги читача на певних ознаках, діях, явищах. Окрему групу серед таких риторичних приєднувань становлять ті, у яких допоміжною у створенні певного смислового й модального відтінку виступає частка. Так, за допомогою часток **хіба** та **чи** створюється значення сумніву, припущення щодо основного повідомлення: *Замкнутись? Але хіба це допоможе?* (О. Гончар). Відповідно, крім додаткових повідомлень, приєднувана одиниця виступає засобом посилення виразності й емоційності.

Певну роль у збагаченні семантики приєднуваних цим засобом компонентів відіграють вставні слова: – *Суцця правда криється, друже, в твоїх словах, – нарешті промовив він. – Але, на жаль, безводники наші не мають ще ні голосу, ані мільйонів...* (О. Гончар); *Дарунки Едикові за його*

молодість. *Але, мабуть, не тільки за молодість* (В. Дрозд). Вони слугують посиленню логічного зв'язку між приєднуваним і базовим висловленнями й надають відтінку, що відповідає їхньому значенню.

У приєднувальних конструкціях з *але* поєднуються елементи діалогічного мовлення: – *Гарно, – аж плямкнув Лобода. – Але про нові будинки та комбайни ти, мабуть, перебрехав трохи* (О. Гончар). Побудова з приєднуванням допомагає передати зв'язність компонентів, що формально розірвані словами автора. Завдяки йому в єдину смислову цілісність в тексті поєднуються репліки окремих персонажів: – *А я стисав би... За рахунок його крученої індивідуальності.*

– *Але востаннє* (О. Гончар). У такий спосіб співрозмовником у діалогах можуть висловлюватися безпосередні доповнення, що надають попередньому повідомленню вичерпності, або додаватися суттєві зауваження. Виділена в наступний абзац залежна одиниця приєднується до базової, розташованої в попередньому: *Коли, траплялося, першими прилітали сусідські лелеки, а гніздо на їхньому курені стояло порожнє, Сірко ходив посмутнілий і все мовби до чогось прислухався.*

– *Але таке бувало рідко* (Ю. Мушкетик). Таке вживання виразно виділяє структурно-організуючу роль приєднувального зв'язку при поєднанні в єдине смислове ціле фрагментів, що належать до формально розподілених відрізків тексту, виступає засобом логічного і зовнішнього зв'язку між абзацами. Текстотвірна функція приєднувальної конструкції також активно виявляється під час оформлення переходу від діалогічного до монологічного способу передачі думок: – *Ей, ти, ворушися!*

Але він уже не ворушиться (Ю. Мушкетик). Таким чином, елементи тексту поєднані за змістом і формально, за допомогою приєднування передається цілісність і зв'язність окремих речень. Така позиційна віддаленість доданої одиниці від базової увиразнює стосунки додавання між ними й виступає яскравим засобом експресивного виділення другого повідомлення.

Смислові відношення між частинами моделі з приєднуванням, що можуть мати певну незакінченість думки, впливають на актуалізацію сполучника. Завдяки цьому він набуває в приєднувальній конструкції додаткових функцій, що вказує на перебільшення його початкових

призначень. Такі зрушення в семантичному й граматичному профілі сполучника сурядності вказують на відхилення від основного ядра й на перетворення в приєднувальних конструкціях на засіб, омонімічний сурядному. Виступаючи в приєднувальній функції, *але* відзначається досить вузьким колом семантичних значень. Він зберігає сильний відтінок протиставлення, оскільки має скоріше книжний, а не розмовний характер. Побудови, у яких засобом поєднання частин виступає *але*, відзначаються переривчастим характером оповіді.

Бібліографія

1. Добрычева А.А. Парцелляция в прозе Довлатова: от предложения к тексту: автореф. дис. ... канд. філол. наук: [Текст] / А.А. Добрычева. – Владивосток, 2012.
2. Гуйванюк Н.В. Формально-семантичні співвідношення в системі синтаксичних одиниць: [Текст] / Н.В. Гуйванюк. – Чернівці, 1999.
3. Івкова Н.В. Фігури експресивного синтаксису в сучасній публіцистичній літературі: автореф. дис. ... канд. філол. наук: [Текст] / Н.М. Івкова. – Харків, 2007.
4. Солганик Г.Я. Синтаксическая стилистика / Г.Я. Солганик. – М., 1991.
5. Сучасна українська мова: підручник: [Текст] / О.Д. Пономарів, В.В. Різун, Л.Ю. Шевченко та ін.; за ред. О.Д. Пономарева. – К., 1997.
6. Українська мова: енциклопедія: [Текст] / редкол.: В.М. Русанівський, О.О. Тараненко, М.П. Зяблюк та ін. – К., 2000.
7. Шевченко Т.В. Парцелляция в українському поетичному мовленні другої половини ХХ століття: автореф. дис. ... канд. філол. наук: [Текст] / Т.В. Шевченко. – Д., 2007.

УДК 316.614:376-056.26

А. М. Жорняк

(Дніпро)

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ІНТЕГРАЦІЇ ЛЮДЕЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ У СУСПІЛЬСТВО

Розглядаються актуальні проблеми інтеграції людей з інвалідністю у суспільство; визначаються діагностичні, освітні, соціальні, психологічні та пов'язані із працевлаштуванням бар'єри, які заважають людям з інвалідністю брати активну участь у соціальному житті та виконувати соціально значущі ролі.

Наукове видання

ВЧЕНІ ЗАПИСКИ

**кафедри документознавства та інформаційної діяльності
(КДІД)**

НМетАУ

Збірник наукових праць

Випуск 3

Підписано до друку 31.05.2021. Формат 60x84 1/16. Папір друк. Друк
плоский.

Облік.-вид. арк. 10,41. Умов. друк. арк. 10,34. Замовлення № 67

Національна металургійна академія України
49005, м. Дніпро, пр. Гагаріна, 4

Кафедра документознавства та інформаційної діяльності НМетАУ